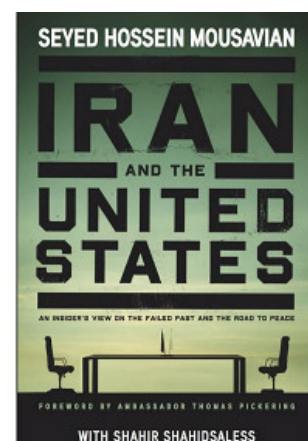

کتاب تازه حسین موسویان؛ 'نقشه عملگرایانه' و دیپلماسی خط دو برای ایران و آمریکا

سعیده امیری، روزنامه نگار

به روز شده: 19:01 گرینویچ - دوشنبه 14 ژوئیه 2014 - 23 تیر 1393

کتاب را انتشارات بلومزبری در ۳۵۲ صفحه منتشر کرده

ایران و آمریکا بیش از سه دهه است که روابط دیپلماتیک ندارند و آثار این قطع رابطه هم در منطقه خاورمیانه کم و بیش بارز است. این روزها گفته می‌شود که توافق ایران با کشورهای غربی و به ویژه آمریکا بر سر پرونده اتمی برای طرفین سرنوشت‌ساز است. رسیدن به چنین توافقی از پیچ و خم‌های رسمی و غیررسمی دیپلماتیک عبور کرده و خواهد کرد.

حسین موسویان، دیپلماتی که در دوره دبیری حسن روحانی بر شورای امنیت عالی امنیت ملی ایران، جزو تیم مذاکره‌کننده با غرب بود و در دوره ریاست جمهوری محمود احمدی‌نژاد مدتی را به اتهام جاسوسی - اتهامی که با رای دادگاه از آن تبرئه شد- در بازداشت به سر برد و سپس ایران را به مقصد آمریکا ترک کرد اخیراً همراه با شهیر شهید ثالث کتابی با عنوان اصلی «ایران و ایالات متحده و یک نگاه درونی به گذشته ناکام و راهی به سوی صلح» به چاپ رسانده است.

حسین موسویان دانش‌آموخته یکی از دانشگاه‌های آمریکاست؛ با وقوع انقلاب به ایران بازگشت و سمت‌های مختلفی را در جمهوری اسلامی طی سی سال به عهده گرفت اما حالا حدود ۵ سال است که دوباره به آمریکا برگشته است.

از متن کتاب

هدف اصلی کتاب پرتو افکنی بر جنبه ایرانی ماجراست که در غرب کمتر پوشش داده شده تا فهم بهتر و بنابراین قدمی به سوی حل مناقشه برداشته باشد. این کتاب به دنبال این است که یک نقشه راه واقع‌گرایانه و عملی برای صلح ترسیم کند.

او می‌نویسد: «این فصل تازه در زندگی، فرصتی در اختیارم گذاشت تا با صدها متخصص و روزنامه‌نگار در حوزه سیاست خارجی آمریکا و ایران ملاقات کنم... من با اتاق‌های فکر در آمریکا، اتحاد اروپا، آسیا و خاورمیانه کار کردم. بعلاوه در دانشگاه پرینستون این فرصت دست داد که درگیر دیپلماسی خط دو (اصطلاحی در توصیف دیپلماسی غیررسمی) بین ایران و آمریکا شوم.»

کتاب تازه آقای موسویان مروری تحلیلی بر وقایعی دارد که رابطه خصمانه بین ایران و آمریکا را شکل داده است. همچنین تاثیر عوامل روان‌شناختی فرهنگی بر اذهان ایرانیان را بررسی کرده است.

کتاب «ایران و ایالات متحده» دارای هشت فصل است. عناوین آن عبارتند از: روابط ایران و آمریکا؛ از دوستی تا دشمنی؛ بحران گروگانگیری؛ دهه جنگ و تثبیت انقلاب بین ۹-۱۹۸۰؛ عملگرایی که رئیس‌جمهور شد؛ برخاستن جنبش اصلاحی در ایران (۲۰۰۵-۱۹۹۷)؛ پایان ۱۶ سال میانروی (۲۰۰۵-۱۲)؛ دو دیدگاه در مناقشه اصلی؛ نقشه راه به سوی صلح.

سوزن متقابل

نکات مورد مشاجره بین ایران و آمریکا از دید نویسندگان کتاب

از نگاه آمریکا: آمریکانستیزی، صدور انقلاب، تهدید بالقوه روند صلح اعراب و اسرائیل، امنیت اسرائیل، برنامه اتمی ایران، نقش ایران در تروریسم، نقض حقوق بشر.

از نگاه ایران: رویکرد تحقیرآمیز به ایران و به کارگیری زبان تهدید، سرکردگی آمریکا در منطقه و نفی نقش ایران به عنوان قدرت منطقه، نادیده گرفتن منافع ایران در منطقه، بکارگیری سیاست‌های زورگویانه، یک جانبه و چند جانبه.

پیشگفتار کتاب را توماس پیکرینگ، دیپلمات باسابقه آمریکایی، نوشته است. او طی سال‌های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۲ سفیر آمریکا در سازمان ملل بوده است. آقای پیکرینگ از نویسنده، به عنوان «دوست خوب» یاد کرده که مجموعه‌ای از دیدگاه‌ها درباره ایران و آمریکا را گرد آورده است «حتی اگر ما با همه آن توافق کامل نداشته باشیم.»

پیکرینگ می‌نویسد «فرصتی برای ما پیش آمد تا در مورد نزدیکی ایران و آمریکا به بحث با یکدیگر بپردازیم و فکر کنیم و پاسخ‌هایی برای مسائلی که موجب جدایی شده اند، بیابیم.»

یکی از این اختلاف مهم ایران و آمریکا موضوع اتمی است. آقای پیکرینگ نوشته «حسین توانست نقطه نظرات، دیدگاه‌ها و جزئیات تاریخی ارائه دهد که به گستردن افق‌ها کمک کرد.»

به نظر پیکرینگ این کتاب نشان می‌دهد که چگونه و چرا نویسنده آن، نقش ویژه‌ای را برای فهم بیشتر از ایران بازی کرد. او معتقد است تماس‌های مستقیم بین ایران و آمریکا حیاتی است تا به یک توافق همه جانبه برسد.

«طرفین ظرف سی سال به دلیل بی‌اعتمادی، تماس پراکنده و سوءظن به هم، از یکدیگر جدا بودند.» در این شرایط نزدیک کردن دو دیدگاه کار دشواری است. این بی‌اعتمادی از دید ایران تلاش برای تغییر حکومت این کشور تعبیر می‌شود و در جانب دیگر، یعنی آمریکایی، این سوءظن وجود دارد که ایران به دنبال ساخت بمب اتمی است. هر دو طرف هم «شواهدی» برای این بدگمانی خود دارند.

به نظر پیکرینگ، کتاب حسین موسویان «کتاب خوبی است برای شنیدن نکته‌های نویسنده... کتابی که دیپلمات‌های آمریکایی باید [به نکته‌های آن] گوش سپارند.»

هدف از نگارش کتاب: شناخت دلیل شکاف بین دو کشور

به عقیده حسین موسویان، محتوای روابط ایران و آمریکا تاثیر به سزایی در مسائل کلیدی متعددی در منطقه خاورمیانه دارد مانند ثبات در خلیج فارس، امنیت سوخت و انرژی، آینده افراطی‌گری در منطقه و سراسر جهان، سرنوشت بیداری عربی، سرنوشت خاورمیانه‌ای که عاری از سلاح کشتار جمعی است.

حسین موسویان در کنار حسن روحانی در مذاکرات اتمی با سه کشور اروپایی

آقای موسویان سپس دلایلی می‌آورد که چرا ثبات در منطقه خاورمیانه برای کل جهان و به ویژه غرب ضروری است: «اگر بحران کنونی در کشورهایمانند عراق، افغانستان و سوریه شدت بگیرد، اگر دولت‌های آنها روز به روز ضعیف‌تر شوند در این صورت سازمان‌های تروریستی درون مرزهای آنها بیشتر می‌شود. همچنین قاچاق مواد مخدر از طریق ترکیه و کشورهای آسیای مرکزی به غرب انجام می‌گیرد. در نهایت با جنگ‌های داخلی و ناآرامی‌ها در این کشورهای منطقه، تروریسم و جنایات سازمان‌یافته افزایش خواهد یافت.»

حسین موسویان تمایز کتاب مشترک خود با شهیر شهیدتالت را از دیگر کتاب‌های مشابه این می‌داند که کتاب «ایران و آمریکا»، «روابط پیچیده را از درون فرهنگ جامعه و مهمتر از آن از درون مثنی جاری سیاسی ایران» می‌بیند.

کتاب «ایران و آمریکا» قصد دارد دلیل شکاف میان دو کشور را بشناساند که موجب تحلیل‌های نادرست در سیاست‌های ناکام آمریکا نسبت به ایران شده و به طرح راه حل‌هایی برای بهبود رابطه دو کشور بپردازد.

موسویان در تایید این شکاف جمله‌ای از کاندولیزا رایس وزیر خارجه اسبق آمریکا نقل کرده که گفته بود «جایگاه ایران در سیاست خارجی آمریکا مبهم است و فهم خوبی از

آن نداریم، ما نیاز به آدم‌هایی داریم که ایران را بشناسد.»

اگرچه به گفته موسویان، این کتاب دیدگاه‌های مختلفی درباره مناقشه ایران و آمریکا را به بحث می‌گذارد اما قرار نیست که «توجه یکسان به هر دو طرف مناقشه» داشته باشد. هدف اصلی کتاب به نوشته نویسندگان «پرتو افکنی بر جنبه ایرانی ماجراست که در غرب کمتر پوشش داده شده تا فهم بهتر و بنابراین قدمی به سوی حل مناقشه برداشته باشد. این کتاب به دنبال این است که یک نقشه راه واقع‌گرایانه و عملی برای صلح ترسیم کند.»

موسویان اضافه می‌کند که در ایران هم خوانش نادرستی از رابطه با آمریکا وجود ندارد و در هر دو کشور دیدگاه‌های متضادی نسبت به رابطه وجود دارد. به عنوان مثال به عقیده او گفته‌های مصالحه جویانه باراک اوباما با تصمیمات کنگره نسبت ایران به ایرن همسو نبوده است.

سه رویکرد به آمریکا در ایران

به اعتقاد نویسندگان کتاب، سه نوع رویکرد به نزاع ایران و آمریکا در ایران وجود دارد. هر سه اینها در دو مورد با هم اشتراک دارند: اول اینکه آمریکا به هویت اسلامی ایران احترام نمی‌گذارد. دوم اینکه آمریکا در امور ایران دخالت کرده و از هر فرصتی برای ضربه زدن به جمهوری اسلامی سود جسته است.

آقای موسویان در حال حاضر مقیم آمریکا است

رویکرد اول: توسط رهبر ایران نمایندگی می‌شود و بر اساس آن آمریکا به داشتن جایگاه ضد ایرانی و رهبری آن در جهان عادت کرده و دلیل اصلی آن هم از دید این افراد این است که ایران وابستگی خارجی را رد می‌کند. بنابراین آمریکا به دنبال تغییر رژیم است تا دولت دست نشانده بگمارد و منابع طبیعی را غارت کند. این نگرش صراحتاً هم گفت‌وگو با آمریکا و هم داشتن رابطه سیاسی با آن را رد می‌کند و به ایجاد رابطه محترمانه متقابل، کاملاً بدبین است.

رویکرد دوم: نمایندگان تندرویی در دو جناح راست و چپ جمهوری اسلامی دارد که خصومت بین ایران و آمریکا را ذاتی می‌دانند. راست تندرو به وجود تقابل عمیق بین ارزش‌های غربی و اسلامی اعتقاد دارد. جناح دیگر درون نظام به نزاع بین استقلال طلبی ایران و طبیعت امپریالیستی آمریکا باور داشته است. چپ تندرو در دهه اول انقلاب حاکم بود، راست افراطی بعد از جنگ ایران و عراق حاکم شده است.

رویکرد سوم: توسط اکبر هاشمی رفسنجانی و حسن روحانی نمایندگی می‌شود. آنها اعتقاد دارند که لایه‌ها و گروه‌هایی اگر آمریکا بتواند به نظام اسلامی ضربه می‌زند اما نگاه خوشبینانه‌ای دارند که با حفظ منافع ملی ایران، دیدگاه آمریکا را تغییر دهند و روابط را عادی کنند. آنها به احترام متقابل، عدم مداخله و گسترش منافع متقابل در جهت حفظ منافع ایران باور دارند.

این گروه که موسوم به اعتدال‌گرا، میانه‌رو و عملگرا است از اقتصاد بازار آزاد و خصوصی‌سازی صنایع دولتی حمایت می‌کنند.

موسویان اضافه می‌کند از زمان جنگ ایران و عراق، دیدگاه اول و سوم بین همکاری و نفی، نوسان داشته اما دیدگاه دوم همیشه به دنبال جلوگیری از شکل‌گیری روابط ایران و آمریکا بوده است.

کتاب «ایران و آمریکا» را انتشارات بلومزبری در ۳۵۲ صفحه به چاپ رسانده است.